

Razvoj gorskega reševanja v Grintovcih

Prispevek k jubileju Gorske reševalne službe, 2. del

Besedilo: France Malešič

Fotografije iz arhiva F. Malešiča

Štirje srčni bratje Erjavški, njihovi tovariši in slikar Maks Koželj.

Ustanovitev druge reševalne postaje pri nas

Z razmahom planinstva je bilo vedno več tudi nesreč. Leta 1922 je Osrednji odbor Slovenskega planinskega društva naročil gorskemu vodniku Francetu Erjavšku iz Kamniške Bistrice in Maksu Koželju, znanemu akademskemu slikarju in tajniku Kamniške podružnice SPD, naj zbereta fante, ki poznajo vse kraje v gorah in so primerni za gorsko reševanje. Z njimi naj ustanovita Rešilno postajo, Erjavšek naj bo njen vodja, Koželj pa načelnik.

Ustanovitev se najverjetneje ni začela s kakšnim slovesnim sestankom in točnim datumom. Izredno srečna okoliščina pa je bila, da so stopili skupaj štirje bratje Erjavški iz Konca in Maks Koželj iz Kamnika. Šlo je za dogovor mož, ki so vedeli, kaj je njihova dolžnost. Njihova zaveza reševanju je trajala več kakor petdeset let. Njim so se pridružili France Ajdovec, po domače Rezmanov, Peter Uršič, po domače Bôsov Peter, Andrej Šlebir, po domače Andrejko, Tone Gradišek, Janez Koželj in drugi.

Bratje France, Tone, Peter in Lojze Erjavšek, po domače Jerinčkovi, so bili še majhni, ko se je družina preselila v Uršičevo bajto v Koncu (danes pri Štritofu). Kmalu potem se je oče smrtno ponesrečil pri spravilu lesa in je mati ostala sama s šestimi otroki in staro materjo, Jerinčkovo Pepo, znano po tem, da je s košem sestopila čez zloglasnega

Bratje Erjavški

Konja. Otroci so pomagali, kar so le mogli, nabirali so zdravilna zelišča in planinsko cvetje, pasli ovce in poslušali napete zgodbe, ki jih »botru« Bôsovemu Tinetu, strogemu lovskemu nadzorniku in odličnemu plezalcu, ni nikoli zmanjkalo. Vleklo jih je v skrivnostni gorski svet in spoznavali so ga vedno bolj. Zelo zgodaj so začeli nositi tovore na Kamniško sedlo. S štirinajstimi leti so vsi štirje prijeli za drvarsko sekuro.

Najstarejši France je že kot otrok vodil turiste, leta 1921 pa je opravil izpit za gorskega vodnika.

Erjavški na Veliki planini

Tistega leta sta z bratom Tonetom prvič reševala. Z navadno vrvo sta pomagala dvema študentoma, ki se sama ne bi mogla rešiti iz prepadne zagate nad Kurjo dolino. Naslednjic sta v Gamsovem skretu turistu z zlomljeno nogo naredila opornico kar iz grabelj in ga v dolino odnesla v košu.

Maks Koželj je bil ugleden slikar, še posebno znan kot gorski krajinar (sedaj je v Kamniku velika razstava njegovih del), in dolgoletni tajnik Kamniške podružnice SPD. Prav pri ustanovitvi in delu Gorske reševalne službe v Kamniku je pokazal vso svojo sposobnost in znanje. Ni mu bilo žal ne časa ne denarja. Spodbujal in navduševal je brate Erjavške. Prvi se je zavedal, kaj pomenijo za reševanje v Grintovcih in koliko reševanje pomeni

Kalški greben, Grintovec, Skuta, Brana in Planjava (Maks Koželj: olje/platno, 70 × 140 cm)

njim samim. Bil je doma iz mesta, vendar je bil od bratov Erjavškov toliko starejši, da se nihče od njih ni počutil tekmeča, ampak so se zavedali, da pri svojem delu ne morejo drug brez drugega. Vsak od njih je bil na svojem mestu zanesljiv in nenadomestljiv.

Kadar je vest o nesreči prišla z gora v Bistrico, so bratje in njihovi tovariši takoj popustili delo in tekli na »rešilno ekspedicijo«. Bili so izredno hitri, vendar jih je bilo vedno premalo, njihova oprema je bila slaba in so pri nošnjah zelo trpeli. Reševanje jim je pomenilo pravi poklic za vse življenje.

Ko je sporočilo o pogrešanem ali izginulem prišlo najprej v Kamnik, je Koželj poskrbel za obvestila reševalcem in opremo. Kot poznavalec gora si je vedno takoj zamislil, kaj bi bilo potrebno ukreniti in kje bi kazalo iskati. Erjavški so na njegova vprašanja odgovarjali z dejanji, ki jim ni bilo para. Z gotovostjo je mogoče trditi, da tako uglašene in učinkovite reševalne skupine ni bilo nikjer drugod pri nas. Še posebno to velja za iskalne akcije.

Nesreče se vrstijo

26. maja leta 1926 se je med sestopom s Kalškega Grebena proti Kokrskemu sedlu zgodila najhujša planinska nesreča dotlej. Na zledenelem pobočju sta zdrsnila zaročenca Mera Mancini in Rado Sopčič, kasneje pa na istem še invalid Ivo Sterle. Prav zato je potem oskrbnik koč postal France Erjavšek in potem kot pravi mož na pravem mestu deset let skrbel za vse. Sledil mu je brat Tone.

Leta 1927 se je v Brani smrtno ponesrečil Avgust Prohinar iz Kamnika, ki je skušal za svoj rojstni dan materi nabrati planike. Nesreče so se potem vrstile. Reševalci so za svoje delo dobili plačilo v obliki dnevnice po sto dinarjev. Le tako jim je bilo mogoče popustiti delo in iti na pomoč. Odlični organizator Koželj je vse ves čas opravljal brezplačno. Modro je ostajal v ozadju in postoril vse, kar je bilo potrebno, čeprav ni bilo vedno najbolj prijetno. Delovanje tega utečenega reševalnega moštva vsekakor pomeni višek gorskega reševanja v tedanjem času in je bilo dolga desetletja vsem za vzor.

Zgodilo se je, da so šli na pomoč na savinjsko, jezersko ali kokrsko stran. Tako so Mihajla Webra,

ki se je leta 1931 smrtno ponesrečil v severni steni Grintovca, našli potem, ko so plezali po steni navzdol. Prenesli so ga na Jezerško. Alberta Makuca, ki je 1932 zdrsnil s poledenele Strehe Grintovca, so šli iskat na zahodno stran.

Bolje organizirana Gorska reševalna služba

Organiziranost slovenske Gorske reševalne službe do leta 1933 ni bila preveč utečena in je bila prepuščena posameznim postajam. Potem sta vodstvo prevzela Stanko Hudnik in dr. Bogdan Breclj in se je vse obrnilo na bolje. Še vedno pa je bilo veliko težav zaradi stroškov. Marsikdaj rešenci niso imeli denarja in je vse ostalo Osrednjemu odboru in postajam.

Leta 1933 je znanega in priljubljenega skalaša Sandija Wisiaka v Planjavi zasul snežni plaz. Domači reševalci so ga v ogromni plazovini zaman iskali. Nato so iz Ljubljane složno prišli na pomoč reševalci reševalnega odseka SPD, skalaški reševalci in še drugi posamezniki, čeprav so bili med seboj zelo različni in niso bili v najboljših odnosih. Pod vodstvom Stanka Hudnika in Bogdana Breclja so ga našli po dolgotrajnem trudu. Prav ta izkušnja jim je izredno pomagala pri največjem reševanju iz plazu leta 1937 pod Storžičem.

Oktober leta 1934 sta se na severni strani Brane smrtno ponesrečila zaročenca Ema Černič in Jože Jezeršek. Bratje Erjavški in njihovi tovariši so ju našli po temeljitom iskanju in ju prenesli v Logarsko dolino. Aprila leta 1935 je nad Kokrskim sedlom zdrsnil smučar Mirko Gombač. France in Lojze Erjavšek sta tekla do njega in ga skupaj z drugimi v viharni noči po strmih brezpotju prenesla v dolino, vendar je potem v bolnišnici preminil.

Leto nesreč

Leta 1936 je bilo kar pet od sedmih smrtno ponesrečenih najprej pogrešanih na obsežnem območju in so bila iskanja izredno dolga in težavna. Študenta Emila Vilfana, ki se je izgubil na Veliki planini, so Erjavški iskali tudi na smučeh. Srečka Vavpotiča so iskali po vsej zahodni polovici Grintovcev. Kasneje sta ga našla dva lovca. Potem

Reševanje v steni (vaja)

sta se izgubila študenta Vid Jernej Janša in Mladen Marcel Mikšič. Štirje bratje Erjavški so ju iskali sami. Vedeli so le to, da sta odšla iz kočice na Kokrskem sedlu. V štirih dneh so v slabem vremenu in v neverjetnih krogih podrobno pregledali Grintovce od Kočne do Brane in ju potem našli v Malem Hudem grabnu, kjer bi ju sicer zasulo kamenje. Tudi najboljši poznavalci niso mogli verjeti, kje vse so ju bratje iskali. Časniki so bili polni upravičenih pohval. Nesporazum z nepoučenimi sorodniki se je spremenil v hvaležno občudovanje.

SPD je po nesrečah opozarjalo na velike stroške reševanj, in da ne more plačevati prevoza po dolini ali celo pogreba, kar seveda ni bila dolžnost reševalcev. Vendar so bile včasih okoliščine takšne, da se je mudilo in je bilo treba ukrepati čim prej. Planinski vestnik je zato zapisal: »Toda kaj bi rekla javnost, če reševalno moštvo ne bi pomaga-

Slikarska razstava Maksa Koželja

V Maleševi galeriji v Kamniku je od 4. aprila do predvidoma konca junija odprta slikarska razstava kamniškega slikarja Maksa Koželja z naslovom 'Maks Koželj, slikar gora'. Slike si lahko ogledate od ponedeljka do petka med 8. in 12. uro ter med 16. in 19. uro.

lo? Planinec mora imeti določeno zavest varnosti.«

Primerilo se je tudi, da so nekateri poklicali na pomoč in so jih maloštevilni reševalci z muko prinesli v dolino, tam pa so rešenci vstali z nosil in shodili. Ali pa je ponesrečeni reševalce nahrulil, naj vse skupaj plačajo sami, in ker ni imel sredstev, se je tako potem tudi zgodilo ...

Začetki alpinizma v Kamniku in prvi uspehi

V Kamniku so se od leta 1932 mladi planinci navduševali nad alpinizmom. Začeli so plezati in se kmalu pridružili tudi reševalcem. Leta 1937 so ustanovili alpinistični odsek in potem vedno bolj sodelovali pri reševanjih. V vsem je bil prvi Pavle Kemperle, ki se je najbolj zavedal, kako pomembno je njihovo znanje pri reševanju iz težavnih sten. Lep alpinistični uspeh je bila prva smer v severozahodni steni Rzenika, v časniku pa je bila preveč poudarjena. Ljubljanski plezalci so trdili,

da je dejanje nepomembno, in omalovaževali kamniške plezalce. Kemperle jim ni ostal dolžan. Spor se je stopnjeval in vplival na kasnejše dogodke. Kemperle in Bine Benkovič sta na to odgovorila s sijajno smerjo v osrednjem delu severozahodne stene Rzenika. Alpinizem in gorsko reševanje pa sta postajala neločljivo povezana.

Med drugo svetovno vojno postaja gorske reševalne službe kot organizacija ni več delovala. Reševalci, ki so bili dosegljivi, pa so še vedno reševali. Leta 1942 so Nemci obesili Antona Balantiča in še vsaj enega gorskega reševalca, ki so ju oba zajeli neoborožena pri drvarskem delu. Franceta Erjavška, ki je šel iskat pogrešane nemške oficirje, so zaradi zamude skoraj ustrelili. Po drugi strani pa so reševalci pomagali pri gradnji partizanske bolnišnice v Kamniški Beli.

O nesrečah, reševanjih, spremembah po drugi svetovni vojni in o korenitem načelniku Pavletu Kemperletu pa naslednjič (več o vsem v novi knjigi Zgodovina reševanja v gorah nad Kamnikom, ki izide konec maja). ◉

TRGOVINA Z ALPINISTIČNO, PLANINSKO IN TREKING OPREMO

KRAKOVSKI NASIP 10, LJUBLJANA

DELOVNI ČAS: OD 9.00 - 19.00, SOBOTA OD 9.00 DO 13.00

TELEFON: 01/426-34-28, TELEFAX: 01/257-32-09

VABLJENI!